

DOCUMENTA

Juan Mallol peja	1
Pera Salom de Rafel	1
Pera Font	1
Antoni Falconer de Honofre	1
Cosme Sureda	1
Metgi Bausa	1
Vda. de Miquel Antoni muliner	1
Juan Falconer	1
Jaume Bausa Salvador	1
Guillem Salom de Guillem	1
Rafel Nicolau de Joan	1
Rafel Salom de Guillem	1

Había también unos pequeños molinos de uso particular de tracción animal, llamados de sanch, que según el antedicho Catastro son los siguientes:

Pera Mates	1
Barthomeu Bausa de Jaume	1
Joan Senjust	1
Clement Fiol de Amador	1
Guillem Antich Mates	1
Amador Bausa de Jaume	1
Joan Portell de Joan	1
Mestre Bartomeu Sastre	1
Miquel Florit Grevet	1
Antoni Florit	1
Joan Mallol de Pere	1
Vda. de Juan Galmés	1
Vda. de Cosme Mas	1
Vda. de Pere Mallol	1
Antoni Bausa Mateu	1
Francesch Gayá Domine	1
Vda. de Amador Fiol y son fill	1
Mestre Antoni Jaume Ferrer	1
Antoni Company major	1
Mestre Guillem Oliver	1
Berenguer Gayá	1
Onofre Falconer	1
Vda. de Joan Mallol	1
Guillem Gaya de Bartomeu	2
Raphel Salom de Raphel	1
Rafel Fiol de Miquel	1

Vda. de Antoni Gual	1
Juan Bausa de Toni	1
Francesch Mestre de Antoni	1
Juane Bausa	1
Vda. de Raphel Gual	1
Antoni Bausà Ferralet	1
Antoni Barselo Berretina	1
Miquel Bausa Matheu	2
Arnau Gaya	1
Matheu Mallol	1
Juan Barselo	1
Pere Bausa de Juan	1
Juan Gaya de Juan	1
Juan Bausa del Pujol	1
Juan Amengual mercader	2
Francesch Bausa Xiscós	1
Mestre Simó Bausa Cota	1
Jaume Antich Jordi	1
Juan Bausa Thomas	1
Bernadi Company	1
Vda. de Jaume Bausa	1

Predios

Antoni Nicolau de Llorens	1
Vda. de Bartomeu Amengual	1
Guillem Font de Jasinto	1
Llorens Nicolau de Son Ramon	1
Raphel Mallol de la Roca	1
Guillem Mallol de la Roca	1
Antoni Amengual	1
Vda. de Mateu Munar del Pujol	1

En el otro Catastro más antiguo figuran en los predios, además de los mencionados, los siguientes:

Ortella	1
Ostal de don Jordi Sureda	1
Orteta	1
Vda. de Ferragut	1
Guillem Antich de Son Juny	1
Los Calderes	1
Son Baro	1

RAMÓN GAYÁ, Pbro.

LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

*Sermó predicat en el seu oratori
dia 20 d'abril de 1941*

Consolatrix afflictorum

PRIMERA PART

I

Introducció.

Vull aprofitar l'ocasió, tan favorable, que avui se me presenta, en què una piadosa família de Sant Joan ofereix aquesta festa en acció de gràcies als beneficis rebuts de la Mare de Déu de Consolació; vull aprofitar-me, dic, de la bona avinentesa, per recordar-vos com fou l'origen del nostre santuari i, al mateix temps, esplaiar-me cantant les glòries de la Mare de Déu nostra per tal d'encendre més encara dins els vostres cors la devoció i confiança en Ella.

La història del poble i del seu venerable oratori no s'és escrita fins aquí. Emperò, gràcies a Déu, alguns santjoaners resolts i coratjosos, se són posats en moviment i treballen amb un gran entusiasme per revelar-nos les coses, les obres i els personatges antepassats.

D'aquesta feina pacient i poc glorirosa, però meritíssima, de regirar arxius, llegir pergamins i transcriure documents arnats i polsosos, en va rajant el vi ranci i perfumat de la nostra història, que tonifica l'esperit a tothom qui l'assaborix. Amb el present sermó vull demostrar a aquests benemèrits santjoaners que estic al seu costat, si no en treballs d'investigació, als que ara com ara no puc dedicar-me, almenys amb el meu afecte i cordial simpatia.

II

Visió del passat. L'esclau moro.

A principis del segle XIII, aquí dalt ja hi havia una capella, no dedicada a la Mare de Déu, sino a Sant Joan Baptista, i aquesta fou la primera església parroquial del nostre poble fins a l'any 1416. Aquest any, per conveniència i millor servici espiritual de la gent i per cedir el lloc a la Mare de Déu, la parròquia fou traslladada abaix, a la nova església, probablement gòtica, que s'era construïda dins Sant Joan i a la qual perteneixia el portal dels homes que en-

cara se conserva. La nostra magnífica església, beneïda l'any 1939, ja és la tercera de les edificades al mateix punt.

Aquest turonell i els seus voltants perteneixien a la possessió de Solanda, que arribava fins a lo que ara és poble i n'abrigava una bona part. Si amb el pensament ens remuntam a principis del segle XV, quan fou trobada la Mare de Déu, veurem que la propietat no està apenes repartida, que la terra de conradis és poca i duita amb procediments rudimentaris i no s'hi fa cap millora, que per onsevulla hi ha immenses clapes de pinar i, a posta, a Sant Joan que és, actualment, el graner de Mallorca, els esplets eren tan petits que, a vegades, no collien blat ni pel consum del poble. No hi havia, llavors, aqueixes fileres d'arbres que són una riquesa i una bellesa, no hi havia pous ni horts i abundaven les tercianes i cortanes a causa de les poques condicions de salubritat i per amor de les aigües que se podrien dins estanys i gorgs. Pels sementers no hi passaven camins amples; només qualche tirany i caminois de ferradura o d'arganells.

Doncs, en aquell temps, a través dels nostres paratges i a l'entorn del pujol de Consolació, un esclau moro eixut de cara i de cos pansit duïa a pasturar les ovelles de Solanda i, en el silenci i soledat de foravila, pensant en la seva terra, encara se li avivava més el sentiment agre-dolç de l'enyorança. Aquest esclau bé prou seria recte de judici i de geni compost i de costums molt pures, a pesar de no professar la religió cristiana, i n'és irrecusable testimoni l'esser estat digne, amb preferència a qualsevol altre, de trobar la imatge de la Mare de Déu de Consolació que és la flor de la puresa. Si aleshores no era cristià, era ja ben digne d'esser-ho.

III

La trobada

Quan Mallorca fou invadida pels sarraïns, enemics acèrrims i perseguidors *del gran llinatge qui porta crisma*, els nostres antepassats, per evitar profanacions, amagaren cuitosament les figures més venerades de Maria Santíssima. Després de la venguda del Rei En Jaume, Mallorca recuperà la seva fesomia cristiana i, en la nou ambient propici, per medi de

manifestacions més o manco sobrenaturals, Déu retornava a la llum i a la veneració pública aquelles devotes imatges. Així ho contenen les tradicions, i no cal menysprear-les. A vegades inclouen més substància de veritat que la mateixa història.

Una d'aquestes imatges que els mallorquins abscondiren a la fúria destructora dels infeels, fou la nostra, la Mare de Déu de Consolació.

Per aquests indrets, pasturant, un dia, les ovelles de Solanda, l'esclau moro veié una rossa clarendera a l'entorn d'un ullastre fosc, antic de dies, amb la soca i les branques cobertes de barba i herba-roquera. Emperò aquell ullastre, si tenia centúries, no obstant s'aguantava polent i ufanós, perquè duia en les seves entranyes buides, servint-li d'amagatall, la Reina de tot lo món. Mai els temporals l'havien esbrancat, ni, als anys primers, se temia de l'eixut. Aquella llum era dolça i viva, i l'ullastre pareixia que cremava sense consumir-se. L'esclau s'hi acostava, tremolant, mes amb el cor a vessar d'una estranya i calmosa alegria, de manera que podria dir-se que, si tremolava, era de goig o de meravella, no de temor. Perquè la Mare de Déu que havia d'esser Consoladora del poble de Sant Joan, en via ninguna volia espantar el pastoret de Solanda, a qui havia escollit per manifestar la seva glòria. El pastor arriba a l'ullastre, i dins el nínxol rústic de la soca buida i per entre un embull arveixinat de tanyades i brostims i rams de vidauba, hi troba, graciosa i somrient, la Mare de Déu de Consolació.

Això s'esdevingué un dia 25 de març de principis del segle XV.

IV

L'esclau se'n porta la Mare de Déu a Solanda

Conta la venerable llegenda que l'esclau moro, amb audàcia amorosa i reverent, tragué la Mare de Déu d'enmig d'aquella endomassada de verd, i joiós i enamorat, sense més esperes, la se'n dugué a les cases de Solanda. Com que Maria Santíssima és una gran robadora de cors senzills, desseguida robà el cor franc, net i humil d'aquell bon pastoret, tan venturós.

Emperò l'ullastre que fins llavors era estat sagrari viu de Maria, bé se'n va dolre, inconsolablement. Una vegada que l'esclau moro li

prengué el tresor que era la seva ànima i la raó de la seva existència, començà a decaure i a descolorir-se, i una branca avui i una altra demà, prest fou un caramull de llenya seca. L'enyorança i la tristesa li empobriren la saba i el dugueren a la mort.

Ara l'esclau moro, de poc ençà, no era el mateix. Si abans es demostrava taciturn i el veien capficat, ara, a flor de llavis, sempre tenia una cançó, un somriure plàcid i luminava sa cara i li pujaven les colors. La Mare de Déu era la causa de la seva alegria. Emperò, igual que si n'estigués gelós i amb piadosa avarícia la volgués tota per ell, la tenia exquisidament guardada en l'enfany més arreconat de les cases, sense participar-ho a ningú. I allà mateix començà el culte a la Mare de Déu de Consolació. Furtivament, l'esclau moro entrava dins el rebost, i del setrill de la madona, ple d'un oli verdós i espès, n'anava roiant fins a curullar-ne la closca buida d'un caragol. Després, amb gran cautela, portava aquell oli al recó on tenia entronisada la Mare de Déu, i el trabucava dins un altre caragol encastat sobre un peu d'argila i amb son ble corresponent. Aquesta fou la llàntia que, en la seva pobresa i ingenuïtat, li encengué l'esclau moro, i mentres la Mare de Déu fou a Solanda, mai més aquell llantió, que era sempre al raset d'oli, aclucà l'ull inquiet.

Si el pastor de Solanda, esperit simple i candorós, va dedicar una llumenera tan primitiva però tan devota a honor de l'excelsa Senyora, Ella, en retorn, suscitava dins les tenebres de mort de la seva infidelitat el llum nou de la fe cristiana i dirigia els seus passos per camins de pau. Vull dir que, per mediació de Maria, aquell esclau moro va abjurar de les seves errors i es convertí a Jesucrist. I això fou el primer miracle de la Mare de Déu de Consolació.

V

De Solanda és transportada a Consolació

Quan el pastor de Solanda, de moro, s'hagué fet cristià, el seu desig és que tothom honori la que és estada causa de la seva conversió, i aposta, descobreix el seu secret, el punt on tenia amagada la piadosa figura. Els santjoaners vibren de fervor marià, i per caminois

i dreteres hi ha una interminable processó de gent amb vestits de festa, amb goig a la cara i lluminàries a les mans. Flectats de genolls, escometen la seva Reina, i unànimement resolen transportar-la aquí dalt, a l'esglesieteta construïda temps enrera i dedicada a Sant Joan Baptista, i que era estada anys i anys la nostra primera parròquia. S'ordena l'acompanyada amb gran pompa i concurs de poble. Càntics, ecos que responen, reinots i falles enceses, la naturalesa astorada que adora la Mare de Déu. I, en arribar dalt el pujol, sembla que diu: «Aquest serà per a sempre el lloc del meu repòs; aquí habitaré, perquè ho he elegit». I la Mare de Déu de Consolació mai més se n'és decantada.

Emperò des del primer moment que hi fou la Verge Santíssima, va semblar que Sant Joan Baptista, que era el titular de la petita església, no s'hi trobava a pler damunt l'altar major, ni, humil com és, podia avenir-se a ocupar el lloc principal mentre s'instal·lava en lloc secundari aquella que és Reina de cels i terra, davant la qual havia fetes tantes demostracions de goig quan encara no havia eixit a la llum del món. De fet, Maria Santíssima, en entrar a l'esglesieteta, n'havia pres possessori, perquè la seva reialesa i sobirania s'imposen dolçament i amb eficàcia a tot arreu on se presenta. Per això, l'any 1416, una quinzena d'anys després de la trobada, el nostre gloriós Patró Sant Joan Baptista baixà d'aquest pujol per cedir-lo en escanbell a Maria i s'establí definitivament allà baix dins el poble, en la nova església que s'hi era construïda i que fou la nostra segona parròquia.

VI

Devoció dels santjoaners i d'alguns pobles de veïnat, a la Mare de Déu nostra

Des de que la Mare de Déu va quedar plenament constituïda Senyora del temple que hi havia dalt aquesta muntanyola i les característiques del qual ens són ara com ara desconegudes, la seva devoció creixia dins el nostre poble, com un arbre en primavera, i produïa fruits d'autèntica pietat mariana. Això dugué que les relacions entre els santjoaners i la Mare de Déu de Consolació se fessin de cada dia més afectuoses. Ella que és l'encarnació de la misericòrdia divina, l'omnipotència suplicant, ge-

nerosa i rica de gràcies, figurau-vos com les abocaria damunt els fills del nostre poble, que és el seu poble!

L'anomenada dels seus miracles corria per totes parts. Miracles que consten d'una manera indubtable en la multitud d'exvots que es conserven en el camaril de la Mare de Déu, i que és una llàstima que estiguin tan amunt, gairebé inaccessibles a les mirades dels devots. Perquè, encara que siguin pintures ingènues i toques d'aprenents d'artista, jo no sé què hi troben els ulls, que s'enllepoleixen de contemplar-les. Hi haurà poca traça en la seva execució, però comuniquen una emoció molt grata. I és que deixen anar un aroma de segles enrera i són esforços de la fe senzilla per expressar gràficament i perpetuar la seva gratitud. La mà inavesada de l'artista no obeïa al desig amorós, però la bona voluntat suplía lo que hi mancava.

La fama d'aquests miracles s'estenia fins als pobles de veïnat, i sobretot a Sineu i Montuïri, d'on, diumenges i festes, venia a la Mare de Déu de Consolació un regueró de gent. I de tal manera fou carreró seguit, que, quan s'establí Son Juny, on radica el nostre santuari, el qui n'era senyor, per afavorir la devoció mariana d'aquests dos pobles, deixà per dins les establicions dos camins que duïen fins als peus de la Mare de Déu: un pels montuirers, que comença devora la creu d'En Pavana, i un pels sineuers, que parteix de devers la caseta del sen Bernadí de S'Almudaina.

Lo que també demostra que degué ésser ben notable el moviment piadós cap a Consolació, és el gran buc d'aquí dalt, que va exigir despeses de molta consideració, producte segurament de promeses i donatius voluntaris. L'església actual, en substitució de la primitiva, fou construïda en diverses etapes (1760, 1765, 1772), i entre els santuaris és una de les més grans de Mallorca. Hi ha, endemés, la cisterna pública (1672), d'on bevia mig poble de Sant Joan, les cases del donat, habitacions pels pelegrins, els patis i la llarga escala de lloses sense polir, que és una de les coses més típiques de Consolació. Tot això juntament amb l'església, forma, diguem-ho així, com un monument que dóna testimoni de la devoció dels nostres antepassats i n'immortalisa el record a través dels segles.

Fra RAFAEL GINART, T. O. R.